
REMISSYTTRANDE

2019-11-21

FRA beteckning
Dnr 20 400:3676/19:2Försvarsdepartementet
103 33 Stockholm

Er handläggare

Ert datum
2019-06-27Er beteckning
Fö2019/00661/RSFRA handläggare
Charlotte Welwert

FRA föreg. datum

FRA föreg. beteckning

**Remiss av slutbetänkandet Förbättrat skydd för totalförsvaret
(SOU 2019:34)**

Försvarets radioanstalt (FRA) har – från de utgångspunkter myndigheten har att beakta – följande synpunkter på förslagen i slutbetänkandet Förbättrat skydd för totalförsvaret (SOU 2019:34).

Inledning

FRA ser positivt på åtgärderna som föreslås i promemorian. FRA instämmer i utredningens bedömningar att det ytterst skadar Sveriges försvarsförmåga och därmed Sveriges säkerhet om inte förslagen genomförs. En avsaknad av en statlig kontroll av överlåtelser och upplåtelser av fastigheter och infrastruktur av väsentligt intresse för totalförsvaret kan innebära flera möjliga negativa konsekvenser.

Det är dock oklart om FRA:s anläggningar och skyddsobjekt kommer att omfattas av det föreslagna kontrollsystemet. FRA vill framhålla att det är av mycket stor vikt att så blir fallet.

FRA:s signalspaningsuppdrag genomförs genom inhämtning av signaler i elektronisk form vid ett antal anläggningar på olika platser i Sverige. Dessa platser är avgörande för FRA:s möjlighet att bedriva signalspaning. FRA:s förmåga att verka kan påverkas nega-

FRA

tivt av att fastigheter i närheten bebyggs på ett sådant sätt att inhämtningen av de tekniska signalerna störs eller omöjliggörs.

Om en antagonist förvärvar fastigheter i eller omkring FRA:s anläggningar kan i händelse av gråzon/kris eller krig FRA:s förmåga äventyras och även Sveriges säkerhet.

Även transporter till eller från FRA:s anläggningar kan röja uppgifter om FRA:s personal och förmåga samt vilka samarbetspartners myndigheten har. En kartläggning av dessa transporter kan i händelse av en kris eller höjd beredskap innebära att transporterna hindras vilket helt kan slå ut den befintliga verksamhetens förmåga. Sådan kartläggning kan försvåras om överlåtelse och upplåtelse av fastigheter omkring FRA:s anläggningar omfattas av det föreslagna kontrollsystemet.

Det innebär således en mycket stor risk för Sveriges försvarsförmåga och ytterst för Sveriges säkerhet om inte FRA:s anläggningar omfattas av det föreslagna kontrollsystemet.

FRA:s synpunkter i övrigt följer slutbetänkandets disposition.

6 Ett förtydligt ansvar för kommuner och landsting

6.2 Det behöver förtydligas att kommuner ska beakta totalförsvarets krav i sin verksamhet (s. 98)

FRA instämmer i förslaget att ett generellt och lagreglerat krav införs som tydliggör att kommuner och landsting har en skyldighet att beakta totalförsvarets krav i all sin verksamhet.

7 Ökat skydd i den fysiska planeringsprocessen

7.6 Analys och förslag (s. 114)

FRA instämmer i förslag till ändringar i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, av vilka framgår att länsstyrelsen även ska verka för att totalförsvarets intressen inte motverkas.

FRA instämmer även i de föreslagna ändringarna i PBL av vilka framgår att länsstyrelsen även ska överpröva och därmed kunna upphäva ett kommunalt beslut att anta, upphäva eller ändra en detaljplan eller områdesbestämmelser om beslutet kan antas inne-

FRA

bära att totalförsvarets intressen påtagligt motverkas på annat sätt än genom att ett riksintresse inte tillgodoses.

FRA anser dock att detta även bör gälla för de fall där planläggningen inkräktar i redan befintliga totalförsvarsverksamheter.

11 Behovet av ett kontrollsystem

11.3.1 Fastigheter i vissa utpekade områden (s. 168) och 11.3.2 Andra områden omkring totalförsvarets anläggningar (s. 170)

FRA instämmer i att det finns områden inom vilka det finns anledning att utöva en kontroll över fastigheters ägarskap och användning, utan att området behöver kopplas till någon särskild infrastruktur. FRA bedömer att förslaget att peka ut de områden som motsvarar de tidigare militära skyddsområdena som relevanta för behovet av ett kontrollsystem är bra men inte tillräckligt.

FRA bedömer att det är av stor vikt att även FRA:s anläggningar omfattas av det föreslagna kontrollsystemet och vill framhålla följande. FRA har både anläggningar som inte omfattas av sekretess (öppna anläggningar) och anläggningar som omfattas av sekretess. Vad gäller de sekretessbelagda anläggningarna så ifrågasätter FRA utredningens bedömning att det inte är möjligt av sekretessskäl att låta sådana anläggningar bli styrande för ett kontrollsystem. Avvägningen mellan behovet av sekretesskydd och intresset av att kunna kontrollera vissa överlåtelser och upplåtelser måste göras från fall till fall. FRA:s sekretessbelagda anläggningar bör i ett sådant fall kunna pekas ut av regeringen i den föreslagna förordningen på ett tydligt och förutsägbart sätt utan att röja försvarskänsliga planer, anläggningar eller andra förhållanden som omgärdas av sekretess.

Det är även av stor vikt att FRA:s öppna anläggningar omfattas av det föreslagna kontrollsystemet. Fysisk närhet till en anläggning eller ett objekt möjliggör en noggrann kartläggning av objektet, personal och rutiner vilket ger ökad precision att bedöma verksamhetens förmågor m.m. Närheten till ett objekt är också avgörande om en antagonist vill störa ut verksamheten i något avseende. Fastigheter i omedelbar anslutning till FRA:s öppna anläggningar går att identifiera på ett tydligt sätt. FRA ifrågasätter utredningens bedömning att öppna anläggningar inte ska omfattas av det föreslagna kontrollsystemet på grund av att ett mycket stort antal fastighetsägare skulle beröras. FRA anser att en bedömning måste göras från fall till fall. Även om ett antal fastighetsägare skulle beröras måste, vid en proportionalitetsbedömning, de stora risker som följer

av att FRA:s anläggningar inte omfattas av det föreslagna kontrollsystemet tas i beaktande.

FRA anser att det är av yttersta vikt att en kompletterande utredning görs om beslut ändå fattas om att FRA:s anläggningar inte kommer att omfattas av det föreslagna kontrollsystemet.

13 Närmare om tillämpningsområdet

13.4 Närmare om de utpekade objekten

13.4.3 Fastigheter inom skyddsvärda geografiska områden (s. 208)

Regeringen bör i förordningsform peka ut de skyddsvärda geografiska områdena

FRA instämmer i utredningens förslag att regeringen i förordningsform bör peka ut de skyddsvärda geografiska områdena. Det är av vikt att regeringen snabbt kan fatta beslut om att nya områden ska omfattas av kontrollsystemet.

13.5 Närmare om vilka överlåtelser och upplåtelser som omfattas

13.5.3 Överlåtelser av aktier eller andelar i bolag som direkt äger den utpekade egendomen bör bli föremål för granskning (s. 215)

FRA ifrågasätter utredningens förslag att lagen endast ska omfatta direkt ägande. Om endast direkt ägande omfattas av lagen finns det stor risk för att den föreslagna lagen kringgås. Det är ett känt tillvägagångssätt att främmande makt använder sig av företag som täckmantel för diverse verksamheter.¹ Som utredningen även nämner uppmärksammades 2018 t.ex. omfattande fastighetsuppköp på viktiga strategiska platser i Åbolands skärgård i Finland. Dessa köp gjordes genom företag som täckmantel vilket gör det egentliga ägarskapet svårare att identifiera. Denna händelse visar på att en lagstiftning som endast omfattar direkt ägande lätt kan kringgås. De svårigheter som finns med att definiera i vilken omfattning indirekt ägande ska omfattas av lagen bör inte väga tyngre än behovet av en lagstiftning som effektivt skyddar väsentliga totalförsvarsintressen. FRA anser därför att den föreslagna lagen även ska omfatta indirekt ägande.

¹ Se bl.a. Säkerhetspolisens årsbok 2018.

FRA

Aktier i publika aktiebolag undantas (s. 219)

FRA ifrågasätter vidare utredningens förslag att aktier i publika aktiebolag enligt den föreslagna lagen ska undantas. Även i detta fall finns det stora risker för ett kringgående av lagen. Som redogjorts för ovan är det ett känt tillvägagångssätt att främmande makt använder sig av företag som täckmantel för diverse verksamheter. Främmande makt kan genom uppköp få kontroll över publika företag som i sin tur kan köpa fastigheter som är av väsentligt intresse för totalförsvaret. FRA anser därför att den föreslagna lagen även ska omfatta aktier i publika aktiebolag.

13.6.1 Granskningen begränsas inte till utländska köpare/nyttjanderättstagare (s. 228)

FRA instämmer i att möjligheten till granskning ska gälla generellt, dvs. i förhållande till svenska och andra inomeuropeiska förvärvare/nyttjanderättshavare såväl som uto-meuropeiska.

14 Närmare om granskningen

14.2 Granskning på förhand (s.239) och 14.6 Beslut i efterhand (s.257)

FRA instämmer i utredningens förslag att granskningen bör äga rum på förhand.

FRA anser dock att det måste finnas möjligheter för staten att i efterhand ingripa om det t.ex. uppdagas att det rör sig om bulvanköp. Den föreslagna tidsgränsen om ett år efter att överlåtelsen eller upplåtelsen fullföljts måste därför förlängas för att möjliggöra ett sådant ingripande.

14.3.1 Samrådsförfarandet (s. 245), 14.4.1 Inledande granskning och beslut efter anmälan (s. 248), 14.5 Fördjupad granskning (s. 251) och 14.7.2 Samråd med andra myndigheter (s. 259)

FRA instämmer i att granskningsmyndigheten också ska kunna efterfråga ytterligare information och vid behov samråda med Försvarsmakten, Säpo och andra myndigheter.

FRA anser dock att det är av stor vikt att samråd även sker med FRA när det gäller FRA:s anläggningar.

14.8.3 Partsinsyn och kommunikation (s. 264)

FRA instämmer i utredningens förslag att en särskild sekretessbestämmelse införs för en enskild part eller annan enskild som på grund av bestämmelser i lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen har fått kännedom om förhållanden som är av betydelse för totalförsvaret eller för Sveriges säkerhet i övrigt eller en enskilds affärs- eller driftförhållanden.

14.10.2 En särskild överklaganderätt för Försvarmakten och Säkerhetspolisen (s. 272)

FRA instämmer i utredningens förslag att Försvarmakten och Säpo ska få överklaganderätt om granskningsmyndighetens beslut utmynnar i att ärendet lämnas utan åtgärd eller i föreläggande om villkor.

FRA anser att även FRA ska ha överklagandemöjlighet gällande ärenden som rör FRA:s anläggningar.

14.10.3 Överklagande ska ske till regeringen (s. 272)

FRA instämmer i utredningens förslag att granskningsmyndighetens slutliga beslut ska överklagas till regeringen eftersom det kan förekomma mycket känsliga uppgifter i ärendena. Det är dessutom som utredningen påpekar snarare utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska aspekter än rättsliga bedömningar som kan behöva beaktas inom ramen för ett överklagat ärende.

16 Konsekvensbeskrivning

16.3.1 Konsekvenser för totalförsvaret (s. 331)

FRA instämmer i utredningens bedömningar att det ytterst skadar Sveriges försvarsförmåga och därmed Sveriges säkerhet om inte förslagen genomförs samt att en avsaknad av en statlig kontroll av överlåtelser och upplåtelser av fastigheter och infrastruktur av väsentligt intresse för totalförsvaret kan innebära flera möjliga negativa konsekvenser.

FRA anser emellertid att förslagen inte är tillräckliga. FRA vill framhålla att det är av mycket stor vikt att FRA:s anläggningar omfattas av det föreslagna kontrollsystemet. I utredningens förslag är det oklart om FRA:s anläggningar omfattas av kontrollsystemet.

FRA

Som redogjorts för i inledningen är FRA:s verksamhet känslig och av stor vikt för Sveriges försvarsförmåga och ytterst för Sveriges säkerhet. Om inte FRA:s anläggningar omfattas av kontrollsystemet kan det därför medföra negativa konsekvenser för totalförsvaret. FRA anser därför att det är av yttersta vikt att en kompletterande utredning görs om beslut ändå fattas om att FRA:s anläggningar inte omfattas av kontrollsystemet.

I detta ärende har vik. generaldirektören Charlotta Gustafsson beslutat. I den slutliga handläggningen har också deltagit chefsjuristen Michaela Dráb, avdelningschefen Robert Sirkka (avd V), kontorschefen Åsa Nilsson (avd V) samt juristen Charlotte Welwert (avd V), tillika föredragande.

Försvarets radioanstalt

Charlotta Gustafsson

Charlotte Welwert

Sändlista

För kännedom

Försvarsdepartementet/Sund

Internt FRA

Vik GD

Chefsjuristen

C Plan

Tjf C KOMM

AC